

НАУКОВА ТА ПРАКТИЧНА СКЛАДОВІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ ГІДРОЕКОЛОГІЯ

*Н.С. Лобода, д. геогр. н., проф., О.М. Гриб, к. геогр. н., доц.
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса*

Більше половини населення світу розміщується на берегах водних об'єктів: океанів, морів, річок, озер, водосховищ, які зазнають значного антропогенного впливу. Для вирішення поставлених проблем у сфері збереження, охорони та відновлення функціонування водних екосистем необхідна висококваліфікована робота гідроекологів. Представлена робота присвячена участі студентів, магістрів та молодих вчених у науково-дослідних роботах кафедри гідроекології та водних досліджень ОДЕКУ за спеціалізацією гідроекологія [1-3].

В структурі підготовки фахівців у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, у тому числі за спеціалізацією гідроекологія, кафедрою проводяться декілька навчальних польових практик з дисциплін: «Геологія з основами геоморфології» (м. Одеса, узбережжя Чорного моря) для студентів-екологів першого курсу природоохоронного факультету; «Топографо-геодезичні дослідження водних екосистем» та «Гідрометрія та гідрохімія» (с. Маяки, р. Дністер, Річкова гідроекологічна навчально-наукова лабораторія) для гідроекологів третього курсу. На четвертому курсі майбутні фахівці-гідроекологи проходять практику з спеціалізації, яка триває 4 тижня. У магістрів п'ятого курсу проводилась навчальна практика з гідроекології, як заключна частина підготовки магістрів за спеціалізацією «Гідроекологія».

Всі навчальні практики є польовими, вони дозволяють студентам певним чином ознайомитися з експедиційними методами дослідження абіотичних та біотичних складових функціонування водних екосистем. За результатами проходження практичної підготовки студенти закріплюють, розширюють та поглиблюють теоретичні знання, отримані під час аудиторних занять, набувають необхідних практичних навичок самостійного виконання польових (експедиційних) і камеральних робіт, мають нагоду оволодіти вміннями організації праці колективу та виконання обробки й оформлення результатів виконаних робіт на різних водних об'єктах.

Важливою ланкою як теоретичної, так і практичної підготовки майбутніх фахівців-гідроекологів (студентів, магістрів, аспірантів і молодих вчених) є їхня участь у науково-дослідних роботах (НДР), що виконуються на кафедрі, що відіграє значну роль у підвищенні якості їх підготовки шляхом отримання та закріплення навичок і вмінь при виконанні прикладних наукових гідроекологічних досліджень. З цією метою за останні п'ять років більш ніж 30 чоловік студентів, магістрів та

аспірантів кафедри були залучені та приймали активну участь у виконанні держбюджетних, госпдоговірних та кафедральних НДР.

Під час участі в НДР майбутні фахівці та молоді вчені могли ознайомитись з особливостями функціонування таких складних водних екосистем, як лимани північно-західного Причорномор'я (Тилігульський, Куяльницький, Хаджибейський), Нижній Дністер, малі річки півдня України (Барабой, Кубанка, Довбока, Великий Куяльник, Малий Куяльник, Тилігул) й інших. За період з 2011 по 2016 рр. студенти, магістри, аспіранти і молоді вчені кафедри під науковим керівництвом проф. Лободи Н.С. прийняли активну участь у більш ніж 10 НДР, таких як: «Математичне моделювання гідроекологічного стану водних об'єктів України» (2011р.), «Оцінка гідроекологічного стану верхньої частини Хаджибейського лиману від с. Єгоровка до с. Алтестове та розробка рекомендацій по поліпшенню водного режиму та відновленню її біологічних ресурсів» (2011р.), «Проведення гідроекологічної оцінки та розробка науково-обґрунтованих заходів щодо регулювання стоку та розчистки русел річок Довбока та Кубанка» (2011-2012рр.), «Комплексне управління водними ресурсами Тилігульського лиману та його гідроекологічним станом в умовах антропогенного впливу і кліматичних змін» (2013-2014рр.), «Посушливість клімату та наслідки її впливу на гідрологічний та гідроекологічний стан водних об'єктів» (2011-2015рр.), «Гідроекологічний стан річок та водойм України в умовах антропогенного впливу» (2013-2017рр.), «Комплексне управління водними ресурсами басейну Куяльницького лиману та його гідроекологічним станом в умовах господарської діяльності і кліматичних змін» (2015-2016рр.), «Науково-дослідні роботи з гідрологічного, гідрохімічного, гідробіологічного та медико-біологічного обстеження стану Куяльницького лиману та морської води з Одеської затоки: гідрологічне обстеження» (2016р.), «Науково-дослідні роботи з обстеження русла річки Великий Куяльник» (2016р.).

Участь у виконанні прикладних держбюджетних та госпдоговірних НДР, у тому числі на замовлення Одеської обласної адміністрації, дає можливість молодим гідроекологам повністю усвідомити існуючі гідроекологічні, соціальні та економічні проблеми регіону, прийняти безпосередню участь у розробці стратегії їх вирішення та реалізації планів управління гідроекосистемами. Це значно підвищує рівень їх підготовки як майбутніх керівників підрозділів установ та організації у сфері екології, та висококваліфікованих науковців, що працюватимуть у наукових та вищих навчальних закладах. Молоді вчені кафедри (Отченаш Н.Д, Божок Ю.В., Куза А.М. Пилип'юк В.В., Яров Я.С.) є співавторами колективних монографій та авторських свідоцтв, підготовлених в результаті успішного завершення наукових досліджень.

Значну увагу науково-практичній підготовці фахівців-гідроекологів було приділено і на останньому з'їзді Гідроекологічного товариства

України [4], де дві пленарні доповіді провідних науковців Інституту гідробіології НАН України були присвячені сучасним підходам до викладання гідроекології в системі вищої освіти і науки України (д.б.н., проф. Щербак В.І.) та ролі гідроекології в системі природничих наук (д.б.н., проф. Кузьменко М.І. з співавторами). Слід зазначити, що активне залучення до науково-дослідних робіт студентів, магістрів та аспірантів кафедри відповідає вимогам до виробничих функцій і рівня професійної діяльності стандартів вищої освіти України, у т. ч. за спеціалізацією гідроекологія.

Важливим є те, що за результатами своїх наукових робіт аспіранти кафедри, студенти та магістри (учасники НДР) виступають з доповідями на університетських, всеукраїнських і міжнародних наукових семінарах і конференціях, а також приймають участь в конкурсах наукових робіт. За останні декілька років, наприклад, магістр п'ятого курсу Долготер С.О. була нагороджена дипломом II ступеня за високий рівень доповіді на підсумковій науково-практичній конференції II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за напрямом «Екологія та охорона навколишнього середовища», студенти Себов В.В. і Лещенко А.В. за результатами власних експедиційних досліджень в басейні Тилігульського лиману підготували дві доповіді та одну наукову статтю, робота студентки Мужило Г.І. на Всеукраїнському конкурсі магістерських робіт в галузі екології та природокористування, отримала Диплом за 3 місце у номінації «Чиста вода».

Література

1. Лобода Н.С., Гриб О.М. Участь студентів в науково-дослідних роботах кафедри гідроекології та водних досліджень під час освітнього процесу як складова забезпечення якості вищої освіти фахівців з гідроекології / Управління якістю підготовки фахівців. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. конф. ОДЕКУ. Одеса: ТЕС, 2015. С. 65-66.
2. Лобода Н.С., Гриб О.М. Роль наукової роботи у підвищенні якості підготовки спеціалістів та магістрів на кафедрі гідроекології та водних досліджень Одеського державного екологічного університету / Управління якістю підготовки фахівців. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. конф. ОДЕКУ. Одеса: Екологія, 2013. С. 42-43.
3. Гриб О.М. Зміст та організація навчальних практик в структурі практичної підготовки студентів на кафедрі гідроекології та водних досліджень / Тези IV наук.-метод. конф. «Досвід, проблеми та шляхи підвищення рівня підготовки випускників університету». Одеса: ОДЕКУ, 2011. С.46.
4. Програма VII з'їзду Гідроекологічного товариства України «Гідроекосистеми: фундаментальні та прикладні проблеми сьогодення» (Київ, 5-8 жовтня 2015 р.). Київ: ГТУ, 2015. 24 с.